

SELF MASTERY OF KEY COMPETENCIES FOR LIFELONG LEARNING AND ITS IMPACT ON JOB SATISFACTION

SAMOPROCJENA OVLADAVANJA KLJUČNIM KOMPETENCIJAMA ZA CJELOŽIVOTNO UČENJE I NJEZIN UTJECAJ NA ZADOVOLJSTVO U POSLU

ALADROVIC SLOVACEK, Katarina & IVANKOVIC, Melita

Abstract: *The process of globalization, urbanization, changes in many different spheres of society, but also a great economic crisis, requiring more investment in the expansion of the individual and improving his basic knowledge and personal growth and development. Therefore, the European Commission 2005 adopted the document Eight key competences for lifelong learning. The aim of this paper is to examine how individuals mastered these competencies, as far as job satisfaction and career affect the process and what they do for personal and professional growth and development.*

Key words: *The eight key competences for lifelong learning, self-assessment, job satisfaction, personal and professional growth and development*

Sažetak: *Proces globalizacije, urbanizacije, različitih promjena u mnogim sferama društva, ali i velika ekonomska kriza, zahtijevaju sve veća ulaganja pojedinca u proširivanje i usavršavanje svoga temeljnoga znanja te osobni rast i razvoj. Zbog toga je Europska komisija 2005. godine donijela dokument Osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. Cilj je ovoga rada ispitati koliko su pojedinci ovladali tim kompetencijama, koliko zadovoljstvo poslom i odabir zanimanja utječu na taj proces te što čine za osobni i stručni rast i razvoj.*

Ključne riječi: *Osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, samoprocjena, zadovoljstvo poslom, osobni i stručni rast i razvoj*

Authors' data: Katarina Aladrovic Slovacek, dr. sc., Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Lastovska 2, Zagreb, kaladrovic@gmail.com; Melita Ivankovic, mr., Osnovna škola "Mladost", Zagreb, B. Bušića 18, Zagreb, melitaivankovic@yahoo.com

1. Uvod

Dvadeset i prvo stoljeće sobom je donijelo brojne promjene u svim sferama svjetskoga društva, a prije svega, hrvatskoga društva koje se nalazi u procesu tranzicije. [1] Proces globalizacije, urbanizacije, pa čak i suvremene kolonizacije zahvatio je sve pore društva, a u posljednjih četiri godine ti su se procesi dodatno pojačali ili smanjili utjecajem ekonomske krize koja je obuhvatila cijeli svijet. Slijedom navedenih događaja, počele su i promjene u hrvatskom obrazovnom sustavu pa je tako Republika Hrvatska 2001. potpisala deklaraciju o pristupanju Bolonjskome procesu koji je od 2005. godine počela provoditi u praksi. [2] Time se hrvatsko visoko školstvo počelo približavati i usklađivati s europskim, ali su bolonjskim procesom započele i promjene u programima postojećih fakulteta, otvorile su se ideje za nove smjerove u skladu s potrebama tržišta, a cijeli je sustav sa svojim resursima postavljen u središte i započeto je njegovo kritičko prosuđivanje. Iste su godine započete i promjene na druge dvije razine obrazovanja: osnovnoškolskoj i srednješkoljskoj. Za osnovne škole 2006. godine donesen je novi nastavni plan i program, rasterećen suvišnim informacijama koje nisu u skladu s djetetovim kognitivnim sposobnostima, a kao temeljni cilj postavljen je razvoj kompetencija. [3] U hrvatskim srednjim školama od 2010. provodi se državna matura, kao završni nacionalni ispit, čiji rezultati predstavljaju kriterij za upis na pojedine fakultete. Izvana gledano, cijeli je hrvatski obrazovni sustav ušao u brojne promjene koje su ga usklađivale s europskim obrazovnim sustavima i koje su nastavu prilagodile potrebama društva, a njezin cilj više nije usvajanja što većeg broja informacija bez razumijevanja, nego usvajanje informacija i znanja koje će budući život učiniti jednostavnijim i koje će mladoga čovjeka pripremati na konkurentnost na tržištu rada, što je ovoga časa, u vrijeme velike ekonomske krize, izuzetno važno.

2. Osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje

Tržište rada danas je vrlo promjenljivo i stoga je važno da svaki obrazovni sustav obrazuje kadar koji će svoje mjesto moći u njemu pronaći. No, kako istraživanja i pokazuju, biti konkurentan na tržištu rada ne može se samo s temeljnim znanjem stečenim institucionalnim obrazovanjem. Tome u prilog ide cjeloživotno učenje, proces učenja novih znanja i vještina kojima se upotpunjuju postojeće i koje je neophodno u svijetu u kojemu živimo. [4] Upravo je stoga 2005. godine Europska komisija donijela dokument „Osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje“ u kojemu su kompetencije istaknute sljedećim redoslijedom: 1. komuniciranje na materinskom jeziku; 2. komuniciranje na stranome jeziku; 3. matematička pismenost; 4. medijska (digitalna) kompetencija; 5. kompetencija „učiti kako se uči“; 6. međuljudska kompetencija; 7. poduzetnička kompetencija; 8. kreativno istraživanje. [5] Sama kompetencija podrazumijeva stručnost ili osposobljenost koju posjeduje određena osoba. Dolazi od latinskoga glagola *competare* što znači biti bolji, natjecati se. [6] Komunikacija na materinskome jeziku kao prva i ključna kompetencija podrazumijeva dobro ovladavanje materinskim jezikom jer ukoliko osoba dobro ovlada svojim materinskim jezikom, lakše će ovladavati i drugim jezicima te drugim

sadržajima pisanima upravo na materinskome jeziku. Druga je kompetencija komunikacija na stranome jeziku te ona podrazumijeva dobre sposobnosti komunikacije na stranome jeziku. Koliko je ta kompetencija važna, pokazuje i uvođenje prvoga jezika od prvoga razreda osnovne škole te uvođenje drugoga jezika od petoga razreda osnovne škole. Matematička pismenost podrazumijeva osposobljenost za matematička i logička pitanja te ona pomaže u rješavanju svakodnevnih problema i konfliktnih situacija. Medijska (digitalna) pismenost iznimno je važna jer je digitalizacija posljedica procesa globalizacije te je danas svaki pojedinac „prisiljen“ usvojiti osnove digitalne pismenosti za rad s osnovnim napravama: računalom, televizorom, mobitelom i drugim kućnim uređajima koji se geometrijskom progresijom umnažaju. Kompetencija „učiti kako se uči“ pokazuje pomicanje s tradicionalno usmjerenoga načina poučavanja i učenja na nove nestandardizirane načine učenja kojima nije cilj usvajanje informacije, nego primjena i korisnost usvojenoga znanja i informacija. Međuljudska kompetencija podrazumijeva emocionalnu i socijalnu inteligenciju čijim se razvojem osoba priprema za stvaranje tople atmosfere u radnome i osobnome okruženju što doprinosi većoj produktivnosti i uspješnosti. Poduzetnička kompetencija u tržišnom je natjecanju vrlo važna te ju je potrebno razvijati od osnovne škole kako bi osoba sav svoj potencijal uspjela kroz životni vijek realizirati. Osmi i posljednja kompetencija jest kreativno istraživanje te ona podrazumijeva njegovanje želje za znanjem i učenjem, za istraživanjem svijeta oko nas i osposobljenost za kreativni pristup koji sve čini drugačijim i u kojemu se pronalazi smisao procesa istraživanja koji je, ukoliko je kreativno utemeljen, samim time i motivirajući te zanimljiv. [7] U skladu s navedenim temeljni je cilj ovoga istraživanja ispitati samoprocjenu ovladavanja ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje te utjecaj odabira zanimanja i zadovoljstva poslom na njihovo ovladavanje.

3. Istraživanje

Da bi se odgovorilo na temeljni cilj i svrhu ovoga rada, napravljeno je znanstveno istraživanje uz pomoć on-line upitnika te su prikupljeni podaci obrađeni statističkim metodama prema kojima su izvedeni zaključci.

3.1. Opis istraživanja i statistički uzorak

Istraživanje je napravljeno on-line upitnikom koji je poslan na različite e-mail adrese, a na njega je odgovorilo 45% ukupno obuhvaćenih ispitanika. Ispitanicima je metodom slučajnoga odabira slan upitnik te je uzorak po svim kriterijima reprezentativan. Svojim je odgovorima u istraživanju sudjelovalo 49 ispitanika, 22,4% muškaraca i 77,6% žena. Ispitanici su bili u dobi od 18 do preko 55 godina. Njih 4,1% bilo je u dobi od 18 do 24 godine, 61,2% u dobi od 25 do 34 godine, 30,6% u dobi od 35 do 54 godine, a 4,1% ispitanika imao je više od 55 godina. Svi su ispitanici zaposleni, naime, to je bio jedan od kriterija rješavanja upitnika. Ispitanici su u upitniku podijeljeni i s obzirom na stručnu spremu pa tako 20,4% ispitanika ima srednju stručnu spremu, 10,2% višu stručnu spremu, 55,1% visoku stručnu spremu, a 14,3% magisterij ili doktorat znanosti. Također, ispitanici su podijeljeni i s obzirom

na zanimanje koje obavljaju pa je tako 10,2% ispitanika ekonomista, 2,1% pravnika, 44,9% učitelja i profesora, 10,2% uslužnih djelatnika, 20,4% djelatnika u administraciji, a 8,2% radnika. Istraživanje je oblikovano kao on-line upitnik od 20 pitanja. Na većinu pitanja bio je ponuđen odgovor koji su ispitanici odabrali, u nekim pitanjima trebali su rangirati određene faktore, a u nekim su pitanjima sami trebali napisati svoj odgovor jer ga nisu imali ponuđenog. Upitnik je sastavljen isključivo u svrhu provođenja ovoga istraživanja koje bi trebalo poslužiti kao pilot-istraživanje sličnim istraživanjima ključnih kompetencija u budućnosti.

3.2. Ciljevi i hipoteze istraživanja

Temeljni cilj i svrha istraživanja je ispitati samoprocjenu ovladavanja ključnim kompetencijama u životu i radu kod ispitanika različite dobi, spola, zanimanja i stručne spreme. U skladu s temeljnim ciljem postavljeni su sljedeći problemi istraživanja:

- a) Ispitati samoprocjenu važnosti ovladavanja ključnim kompetencijama (prema Europskoj komisiji, 2005.) u svakodnevnom životu.
- b) Ispitati samoprocjenu važnosti ovladavanja ključnim kompetencijama u obavljanju posla.
- c) Ispitati postoji li povezanost između zadovoljstva na poslu i samoprocjene ovladavanja ključnim kompetencijama.
- d) Ispitati utječe li zanimanje ispitanika (posao koji rade) na govorničke kompetencije i prakticiranje dodatnoga stručnoga usavršavanja.
- e) Ispitati navike ispitanika u osobnom razvoju i cjeloživotnom učenju.

U skladu s temeljnim ciljem i svrhom istraživanja te postavljenim problemima, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1 – Očekuje se da će ispitanici najvažnijom kompetencijom u svakodnevnome životu procijeniti komunikaciju na materinskome jeziku.

H2 – Očekuje se da će ispitanici najvažnijom kompetencijom u obavljanju posla procijeniti komunikaciju na stranome jeziku.

H3 – Očekuje se da će postojati povezanost između zadovoljstva na poslu i samoprocjene ovladavanjem pojedinom ključnom kompetencijom.

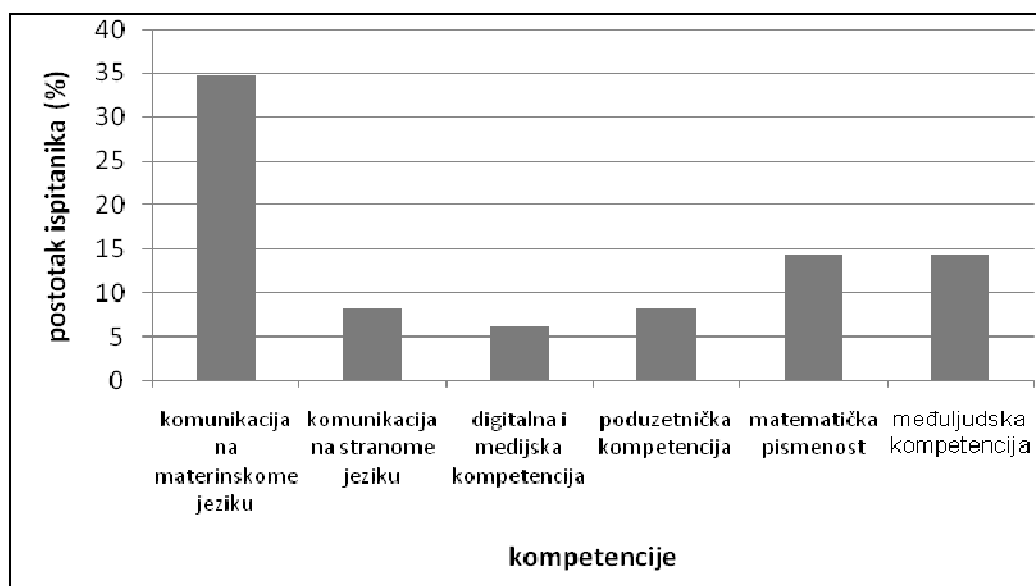
H4 – Očekuje se da će govorničke kompetencije biti najvažnije učiteljima i profesorima te da će se također učitelji i profesori najčešće stručno usavršavati.

H5 – Očekuje se da ispitanici u prosjeku troše oko 500 kn mjesečno za stručna usavršavanja, da pročitaju jednu knjigu u prosjeku mjesečno, da najbolje poznaju engleski jezik, da im je radni jezik hrvatski, da često rabe računalo u svome poslu i životu, da na internetu provedu do 10 sati dnevno te da u slobodno vrijeme čine aktivnosti koje ih opuštaju.

3.3. Rezultati istraživanja

Prvi problem bio je ispitati samoprocjenu važnosti ovladavanja ključnim kompetencijama u svakodnevnome životu. Ispitanici pokazuju da im je komunikacija na materinskome jeziku najvažnija kompetencija kojom trebaju ovladati, zatim

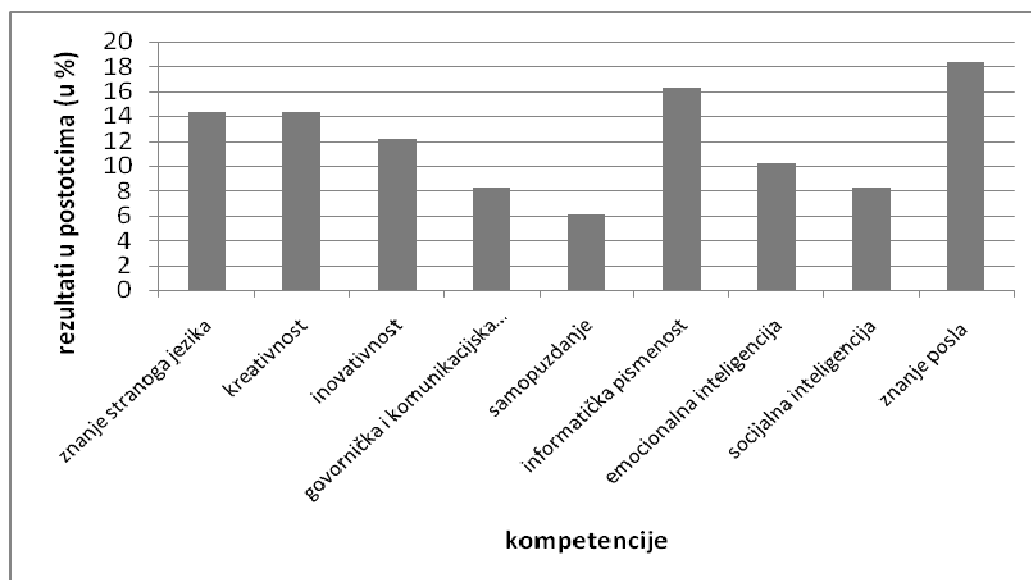
trebaju ovladati međuljudskom kompetencijom i matematičkom pismenošću, potom stranim jezikom i poduzetničkom kompetencijom, a tek tada digitalnom i medijskom kompetencijom. Zanimljivo je kako čak 34,7% ispitanika ističe komunikaciju na materinskome jeziku kao ključnu kompetenciju, ali i da 14,3% ispitanika ključnom kompetencijom smatra međuljudsku kompetenciju (grafikon 1). Iz navednoga se može zaključiti kako je znanje važno, ali je jednako tako važno imati dobre socijalne vještine i kompetencije koje pomažu u stvaranju dobrog ozračja i pomažu osobnome rastu i razvoju.

Grafikon 1. Samoprocjena važnosti ovladavanja kompetencijama za život

Rezultati pokazuju da se prva hipoteza koja pretpostavlja da će ispitanici najvažnijom kompetencijom u svakodnevnome životu procijeniti komunikaciju na materinskome jeziku može prihvatiti.

Drugi je problem bio ispitati samoprocjenu važnosti ovladavanja ključnim kompetencijama u obavljanju posla. Najvažnija kompetencija jest znanje posla, odnosno posjedovanje kompetencije za obavljanje određenoga posla. Zatim, rezultati pokazuju da su ispitanicima važne informatička pismenost pa znanje stranoga jezika. Na četvrtome mjestu nalazi se kreativnost, a na petome inovativnost. Na šestome je mjestu emocionalna inteligencija. Zatim slijede govorničke kompetencije kao sedma kompetencija te socijalna inteligencija kao osma kompetencija. Posljednje što ispitanici smatraju važnim za obavljanje posla jest samopouzdanje (grafikon 2). Usporede li se rezultati s prethodnima, može se zaključiti da je ispitanicima za kvalitetu života najvažnije ovladati materinskim jezikom i međuljudskom kompetencijom, dok je za obavljanje posla najvažnije ovladati temeljnim znanjem – strukom te informatičkom pismenošću i stranim jezikom. Zanimljivo je da ispitanici vrlo visoko postavljaju kompetencije kreativnost i inovativnost.

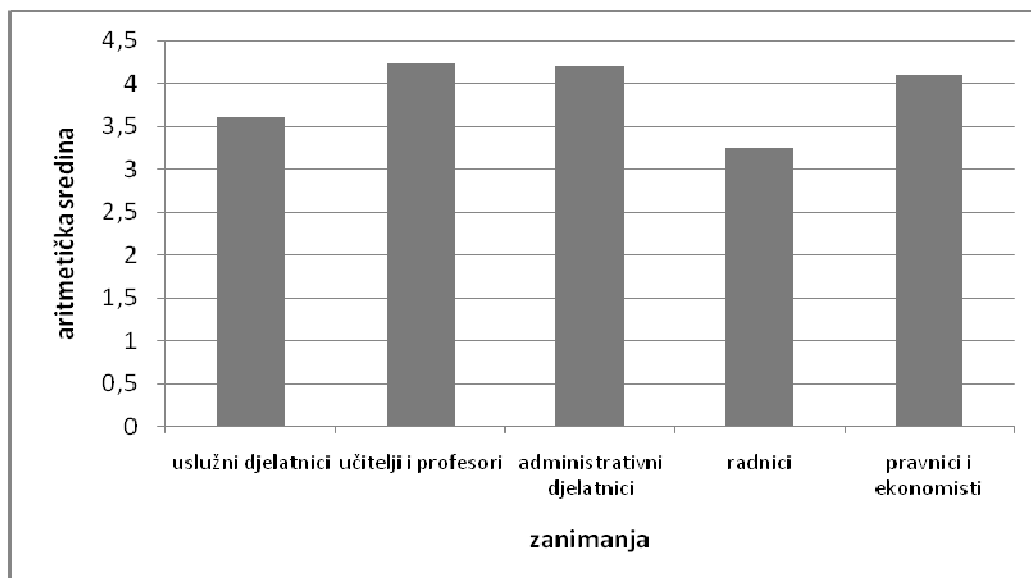
Grafikon 2. Samoprocjena važnosti ovladavanja kompetencijama za obavljanje posla

Navedeni rezultati djelomično potvrđuju drugu hipotezu koja pretpostavlja da će ispitanici najvažnijom kompetencijom u obavljanju posla procijeniti komunikaciju na stranome jeziku. Naime, ispitanici komunikaciju na stranome jeziku stavljaju na visoko treće mjesto, a prvo mjesto zauzima znanje posla, odnosno temeljna osposobljenost za određeni posao.

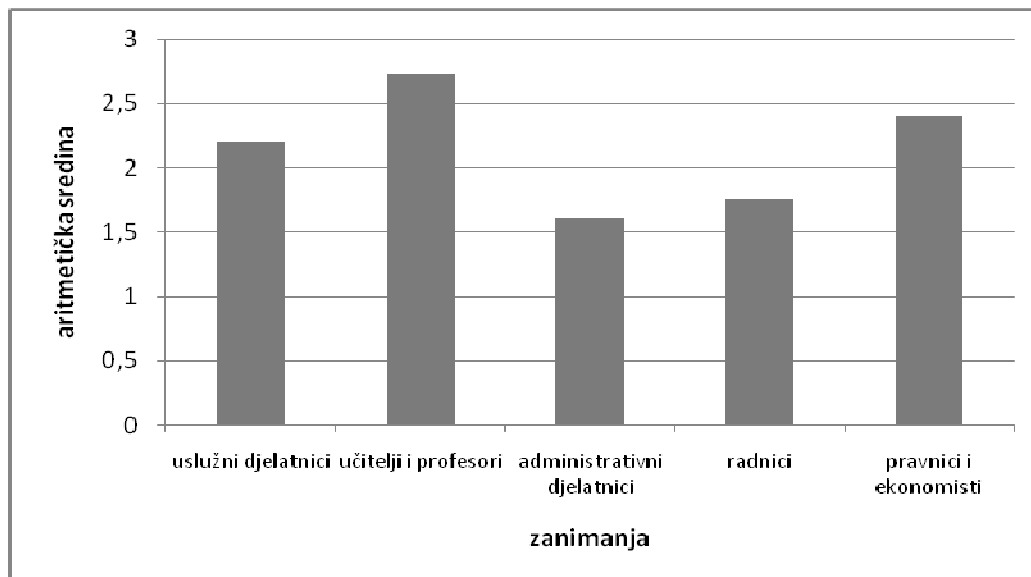
Treći je problem bio ispitati povezanost između zadovoljstva na poslu i samoprocjene ovladavanja ključnim kompetencijama. Pearsonov koeficijent korelacije pokazuje da postoji pozitivna povezanost između zadovoljstva na poslu i samoprocjene ovladavanja kompetencijom komuniciranja na stranome jeziku ($r = 0,107$, $N = 49$), digitalne i medijske kompetencije ($r = 0,056$, $N = 49$) i poduzetničke kompetencije ($r = 0,095$, $N = 49$). Iz toga se može zaključiti da ispitanici koji su zadovoljniji na poslu samoprocjenjuju i bolju kvalitetu ovladanosti navedenim kompetencijama. Međutim, negativna korelacija postoji između zadovoljstva na poslu i samoprocjene ovladavanja kompetencijom komunikacije na materinskome jeziku ($r = -0,027$, $N = 49$), matematičke pismenosti ($r = -0,024$, $N = 49$) te međuljudske kompetencije ($r = -0,139$, $N = 49$). Iz navedenoga se može zaključiti da zadovoljstvo na poslu nužno ne znači i bolju ovladanost navedenim kompetencijama, tj. da zadovoljstvu na poslu ne podrazumijeva i bolju samoprocjenu znanja u navedenim kompetencijama. Navedeni rezultati upućuju na djelomično prihvaćanje treće hipoteze koja pretpostavlja da će postojati povezanost između zadovoljstva na poslu i samoprocjene ovladavanjem pojedinom ključnom kompetencijom.

Četvrti problem bio je ispitati utječe li zanimanje ispitanika (posao koji rade) na govorničke kompetencije i prakticiranje dodatnoga stručnoga usavršavanja. Analiza varijance pokazuje da ne postoji statistički značajna razlika u procjeni važnosti govorničkih kompetencija s obzirom na zanimanje ($F = 1,53$, $p < 0,202$, $df = 5$). Učiteljima su govorničke kompetencije najvažnije, zatim administrativnom osoblju pa pravnicima i ekonomistima. Najmanje su govorničke kompetencije važne

radnicima (grafikon 3). Međutim, analiza varijance pokazuje da postoji statistički značajna razlika u čestoti polaznje stručnih usavršavanja s obzirom na zanimanje ($F = 5,00$, $p < 0,001$, $df = 5$). Najčešće stručna usavršavanja polaze učitelji i profesori, zatim ekonomisti i pravnici, a potom radnici. Najrjeđe stručna usavršavanja polaze uslužni djelatnici (grafikon 4).

Grafikon 3. Raspodjela rezultata važnosti govorničke kompetencije s obzirom na zanimanje

Grafikon 4. Raspodjela rezultata u odlasku na stručna usavršavanja s obzirom na zanimanje

Rezultati upućuju na prihvaćanje četvrte hipoteze koja pretpostavlja da će govorničke kompetencije biti najvažnije učiteljima i profesorima te da će se također učitelji i profesori najčešće stručno usavršavati. Peti je problem bio ispitati navike ispitanika u osobnom razvoju i cjeloživotnom učenju. Zanimljivo je da ispitanici mjesečno pročitaju oko 1,5 knjige, odnosno u pola godine oko 8 knjiga. Raspon pročitanih

knjiga u pola godine kreće se od nule do trideset. 95,9% ispitanika najbolje aktivno i pasivno poznaje engleski jezik, 55,1% ispitanika njemački jezik, 12,2% ispitanika talijanski jezik, 14,3% ispitanika francuski jezik, 6,1% ispitanika ruski jezik, 8,2% ispitanika španjolski jezik te 4,1% ispitanika češki jezik. 98% ispitanika na svome poslu se isključivo služi hrvatskim jezikom, a 2% ispitanika služi se engleskim jezikom. Ispitanici na stručna usavršavanja troše od 200 do 1000 kn mjesečno, u prosjeku oko 440 kn. 87,8% ispitanika u svome poslu često rabi računalo, a samo 2% ga uopće ne rabi. Zanimljivo je da ispitanici na internetu dnevno provedu od 0 do 10 sati. Najveći broj ispitanika na internetu dnevno provede jedan ili dva sata, ali je zanimljivo da oko 9% ispitanika na internetu dnevno provede oko 9 sati. U slobodno vrijeme ispitanici se opuštaju uz čitanje, šetanje, druženje, planinarenje, obiteljske obveze, kino, kazalište, glazbu, vježbanje i drugo.

Navedeni rezultati upućuju na prihvaćanje pete hipoteze koja pretpostavlja da ispitanici u prosjeku troše oko 500 kn mjesečno za stručna usavršavanja, da pročitaju jednu knjigu u prosjeku mjesečno, da najbolje poznaju engleski jezik, da im je radni jezik hrvatski, da često rabe računalo u svome poslu i životu, da na internetu provedu do 10 sati dnevno te da u slobodno vrijeme čine aktivnosti koje ih opuštaju.

4. Zaključak i rasprava

Ovladavanje ključnim kompetencijama smatra se imperativom današnjice. Biti konkurentan na tržištu rada, znači ovladati što bolje i kvalitetnije svim ili bar većinom navedenih ključnih kompetencija. [8] Upravo kvaliteta ovladanosti utjecat će na poslovni, ali i osobni razvoj pojedinca. Rezultati su pokazali da ispitanici imaju različite kriterije kada je riječ o kompetencijama za život i posao. Za život smatraju važnom komunikaciju na materinskome jeziku i međuljudsku kompetenciju, što je preduvjet svakog kvalitetnoga življenja, dok za profesionalni rast i razvoj smatraju važnim ovladati temeljnim znanjima struke, informatičkom pismenošću te stranim jezikom.

Zanimljivo je također da su govorničke kompetencije ispitanicima važne ili jako važne, osobito učiteljima i profesorima, pravnicima, ekonomistima te djelatnicima u administraciji. Isto tako zanimljivo je zamijetiti da se stručno ne usavršavaju svi jednako, nego da postoji statistički značajna razlika među zanimanjima. Također, na ovladavanje pojedinim kompetencijama utječe i zadovoljstvo na poslu te odabir zanimanja. Kako se i pretpostavilo, navike ispitanika u skladu su s očekivanjima, a podatak da ispitanici mjesečno izdvajaju oko 500 kn za stručna usavršavanja, što je 8% prosječne hrvatske neto plaće, pokazuje da se ispitanici trude što više vremena uložiti u nova znanja i stjecanje novih kompetencija kako bi se što bolje pripremili na sve ono što globalizacija, ali i posljedice velike ekonomske krize donesu u zemlju u razvoju i zemlju kojoj slijedi pristupanje Europskoj uniji.

5. Literatura

- [1] Unesco-ovo svjetsko izvješće. (2007). *Prema društvima znanja*, Educa, 978-953-6101-71-9
- [2] Pilić, Š. (2008). *Obrazovanje u kontekstu tranzicije*, Biblioteka školskog vjesnika, 978-953-96977-8-3
- [3] Ministarstvo prosvjete i športa. (2002). *Koncepcija promjena odgojno-obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj*, Ministarstvo prosvjete i športa, 953-6569-10-8
- [4] Hrvatsko andragoško društvo. (2004). *Obrazovanje odraslih – ključ za 21. stoljeće*, Anita Klapan i Milan Matijević, str. 103. – 110., Hrvatsko andragoško društvo, 953-98811-1-0
- [5] Europska komisija (2005). *Osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje*. <http://www.zivotna-skola.hr/kompetencije.html>
- [6] Anić, V. (2004). *Rječnik stranih riječi*, Liber, 953-6045-14-1
- Hrvatsko andragoško društvo. (2004). *Obrazovanje odraslih – ključ za 21. stoljeće*, Anita Klapan i Milan Matijević, str. 103. – 110., Hrvatsko andragoško društvo, 953-98811-1-0
- [7] *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*. (2005). Školska knjiga, 953-0-50765-8
- [8] Lončar, J. (2005). *Globalizacija: pojam, nastanak i trendovi razvoja*, Geoadria, str. 91-104., 978-1-907075-02-5

Photo 001. Birthday candel / Rođendanska svijeća